

Utvalg:	Forskningsutvalget	Dato: 02.02.2017
FU-sak: 3/17		Arkivsaknr.:

Underkjenning av doktorgradsavhandlinger: kartlegging og forslag til nye retningslinjer

Innledning

Arbeidsgruppen «OU7 – Forskerutdanning» ble bedt om å se på hvordan sentraladministrative tjenester kan innrettes for å sikre en helhetlig oppfølging av ph.d.-kandidatene. Deres rapport ber om at det utarbeides retningslinjer for hvordan underkjenninger følges opp. Som et grunnlag for slike retningslinjer ber de om at underkjenninger kartlegges av FA, med bistand fra fakultetene. Saksforlegget er derfor delt i to: en del med omtale av statistikken for underkjenninger og en del med forslag til retningslinjer i tilfeller med underkjenninger.

Forrige kartlegging

En systematisk gjennomgang av underkjenninger ble sist gang gjort med bakgrunn i tall fra 2010 til 2012 (se sak 6/13 lagt frem for Universitetets Forskningsutvalg i [møte 20.03.2013](#)).

Tabell 1. Underkjenning av doktoravhandlinger 2010-2012

	2010		2011		2012		Total
	ph.d	dr.phil	ph.d	dr.phil	ph.d	dr.phil	
HF	8	2	0	4	0	1	15
MN	3	0	3	0	4	0	10
MOF	4	1	3	0	6	0	14
SV	4	0	2	1	2	0	9
JUSS	0	0	0	0	1	0	1
PSY	0	2	0	0	0	2	4
Sum	19	5	8	5	13	3	
Total	24		13		16		53

Gjennomgangen viser at det var 53 underkjenninger i perioden, både førstegangs- og andregangsunderkjenninger. Samtidig var det 742 disputaser i denne perioden. Andelen underkjente avhandlinger av det samlede antall disputaser var 7,1 %.

Undersøkelsen viste videre at 20 av de 53 avhandlingene ble levert inn på nytt med godkjent resultat. Et netto antall på 33 underkjenninger utgjør 4,4 % av det totale disputasentall.

Konklusjonen etter undersøkelsen av perioden 2010 til 2012 var at antallet underkjenninger ikke var urovekkende høyt. Det ble videre bemerket at tidsperioden var kort og at nettoutregningen som ble gjort ga et for lavt estimat. I en nettoutregning må man finne ut hvor mange avhandlinger som blir levert inn på nytt med godkjent resultat, etter første gangs underkjenning - såkalte «returer». Netttotallet får man ved å sette opp totalantallet underkjenninger og trekke fra «returer». Ved kartleggingen av perioden 2010-12 regnet man ikke med avhandlinger som hadde blitt underkjent før 2010, og deretter godkjent etter 2010. Naturlig nok kunne man heller ikke forutse hvilke av de underkjente avhandlingene som ville bli levert inn på nytt med godkjent resultat frem i tid. Metoden man brukte ble derfor vurdert å gi et for lavt estimat.

2013 til juli 2016

Kartleggingen denne gang er gjort med utgangspunkt i FS. Fakultetene har kvalitetssikret data som er registrert om innlevering, og FA hentet ut tall 9. desember 2016.

Årstall for underkjenninger er hentet fra datoen da vedtak om underkjenning ble fattet i fakultetsstyremøte eller UiB sin klagenemd. For å få med mest mulig oppdaterte data tar denne kartleggingen også med tall fra vårsemesteret 2016.

Tabell 2. Underkjenninger av doktoravhandlinger 2013 – V2016

	2013		2014		2015		Vår 2016		Total
	ph.d.	dr.phil.	ph.d.	dr.phil.	ph.d.	dr.phil.	ph.d.	dr.phil.	
HF	5	1	0	0	2	2	1	0	11
MN	3	0	2	0	3	1	0	0	9
MOF	7	1	3	0	3	0	2	0	16
SV	5	0	4	1	2	0	1	1	14
JUSS	2	0	0	0	0	0	0	1	3
PSYK	3	0	3	1	1	0	0	0	8
Total	27		14		14		6		61

Tabellen viser at det totalt er 61 underkjenninger i perioden. Tall i kursiv er endelige underkjenninger, begge dr.philos. I løpet av disse 7 semestrene var det totalt 848 disputaser. Andelen underkjente avhandlinger av det samlede antall disputaser, er 7,2 %.

Nedenfor har vi laget en tabell som ser på forholdet mellom underkjenninger og disputaser sortert på fakultet.

Tabell 3. Underkjenninger og disputas

Fakultet	Underkjenninger	Disputaser	Andel
HF	11	92	12 %
MN	9	255	3,5 %
MOF	16	340	4,7 %
SV	14	77	18,2 %
JUS	3	15	20 %
PSYK	8	69	11,6 %
Total	61	848	7,2 %

Oversikten viser at det er relativt store forskjeller i forholdstallet mellom underkjenninger og disputaser. JUSS og SV har et relativt høyt forholdstall, rundt 20-tallet, mens UiBs to store fakultet ligger i andre ende av skalaen, rundt 3 til 5 %.

Neste tabell gir en oversikt over avhandlinger som har blitt godkjent etter revisjon. Årstallene tar utgangspunkt i datoen der fakultetet godkjente komiteens positive innstilling. Til forskjell fra 2010-2012-undersøkelsen, tar denne tabellen også med seg positive innstillinger der avhandlingen ble førstegangsunderkjent før 2013. Dette gir naturlig nok et høyere antall «returer» enn i den forrige undersøkelsen. Samtidig kan det vurderes at den gir et sannere bilde av den reelle returandelen, ettersom den kompenserer for avhandlinger som har blitt underkjent sent i perioden, der vi muligens kan forvente en ny innlevering etter våren 2016.

Tabell 4. Godkjent avhandling etter revisjon – «retur»

	2013		2014		2015		Vår 2016		Total
	ph.d.	dr.phil.	ph.d.	dr.phil.	ph.d.	dr.phil.	ph.d.	dr.phil.	
HF	1	0	2	0	2	2	0	0	7
MN	2	0	4	0	1	0	0	0	7
MOF	5	0	6	1	3	0	3	0	18
SV	4	0	2	0	4	0	1	0	11
JUSS	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PSYK	4	0	3	0	1	0	0	0	8
Total	16		18		13		4		51

Tabell 5. Alle underkjenninger og godkjente «returer»

Fakultet	Alle underkjenninger	Godkjent avhandling etter revisjon
HF	11	7
MN	9	7
MOF	16	18
SV	14	11
JUSS	3	0
PSYK	8	8
Total	61	51

Tabell 4 og 5 viser at de aller fleste som får en førstegangsunderkjenning velger å omarbeide, levere inn på nytt og ender opp med et godkjent resultat. Tallene mellom fakultetene varierer noe, og ved MOF har perioden resultert i man har flere «returer» enn totalt antall underkjenninger i perioden for undersøkelsen. Tallene kan i tillegg tyde på at kandidater som får underkjent avhandlingen sin, omarbeider og leverer inn på nytt etter kort tid. Dette er et svært positivt trekk.

Vurderinger

Dette er andre gang en gjennomgang av underkjenninger er gjort på institusjonelt nivå. En sammenligning av bruttotallene viser en bemerkelsesverdig stabilitet mellom de to undersøkelsene. I perioden 2010 til 2012 ble 7,1 % av avhandlingene underkjent. I perioden fra 2013 til våren 2016 ble 7,2 % av avhandlingene underkjent. Når vi ser at to tidsserieundersøkelser med ganske solid

datamateriale der begge viser en underkjenningsprosent på litt over 7, kan dette indikere at det nå er en passende balanse mellom strenge nok kvalitetskrav fra vurderingskomiteen og høy nok kvalitet i avhandlingen.

Tabell 3 viser at andelen underkjenninger i forhold til totalantallet for disputaser varierer relativt mye mellom fakultetene. Noe av variasjonen kan muligens tilskrives dr.philos.-innleveringer, som har en mye høyere underkjenningsprosent enn ph.d.-avhandlinger. Ved fakultetene JUS, SV, HF og Psyk leveres det inn relativt mange avhandlinger for vurdering til dr.philos.-graden i forhold til det totale antallet innleveringer. Variasjonen kan også forklares i faglige og strukturelle forskjeller mellom fakultetene. Ved fakultetene MN og MOF er hoveddelen av kandidatene tett integrert i forskningsprosjekter og –grupper. Kontakten med veiledere og andre kandidater er tett, og suksess for det overordnede prosjektet er i stor grad avhengig av anvendbare forskningsresultater og god gjennomstrømming i det enkelte doktorgradsprosjekt. Denne fagtradisjonen og strukturen kan føre til en tettere oppfølging og kvalitetssikring før innlevering. Forklaringene kan indikere at en viss variasjon i underkjenninger mellom fakultetene er naturlig. Samtidig må ikke disse forklaringene bli en sovepute for fakultet og fagmiljø. Kvalitetssikring i form av institusjonelle tiltak og individuell oppfølging fra veilederne må fremdeles ha høyeste prioritet.

Tabell 4 og 5 viser svært positive tall når det gjelder førstegangsunderkjente avhandlinger som blir levert inn på nytt til positiv vurdering og disputas. Fra 2013 til vår 2016 er det i netto kun 10 underkjenninger, noe som utgjør 1,2 % av det totale antall disputaser. Undersøkelsen fra 2010 til 2012 viste ikke et like høyt tall for «returer», men resulterte likevel med et nettotall på 4,4 %. Og når vi vet at 2010-2012-undersøkelsen hadde en strengere definisjon av hva som regnes som «retur», må man kunne utlede at det er svært få avhandlinger som enten blir endelig underkjent eller som ikke blir levert inn på nytt.

Retningslinjer

Hvis vi på institusjonelt nivå kan fremholde at tallene for underkjenning ikke skaper grunn til bekymring, er det likevel slik at underkjenning er en stor påkjenning for den enkelte kandidat. I en slik situasjon er det viktig at kandidaten møtes med omtanke og profesjonalitet. Vi vet at det i dag ikke er lik praksis fakultetene imellom når det gjelder håndtering og oppfølging av underkjenninger. I tråd med bestillingen fra arbeidsgruppen for OU7 – Forskerutdanning, har FA i samarbeid med fakultetene derfor utarbeidet noen anbefalinger i tilfeller med underkjenning av avhandling.

Retningslinjene under tar utgangspunkt i negative innstillinger der komiteen er enstemmig. Behandling av saker der komiteen er delt, omtales relativt detaljert i ph.d.-forskriften.

Førstegangsunderkjenning

Denne delen av retningslinjene tar for seg førstegangsunderkjenning der komiteen vurderer at avhandlingen etter omarbeiding vil kunne tilfredsstillende de gjeldende kravene. Videre tar retningslinjene utgangspunkt i at kandidaten ikke benytter seg av retten til å klage på vedtak i fakultetsstyret om førstegangsunderkjenning¹.

¹ Førstegangsunderkjenning er et enkeltvedtak som kan påklages jfr. § 28 i forvaltningsloven. Se også § 18 i ph.d.-forskriften ved UiB

Etter at den negative innstillingen er mottatt fra bedømmelseskomiteen, bør beskjeden først og fremst overbringes per telefon eller personlig. Det vil være naturlig at hovedveileder, instituttleder eller prodekan overbringer beskjeden. Innstillingen sendes så på e-post fra fakultetet til kandidaten.

Ph.d.-kandidaten kan fremme skriftlige merknader til innstillingen innen 10 arbeidsdager etter at innstillingen er mottatt. Kandidatens merknader oversendes så til komiteen. Komiteens innstilling, med eventuelle merknader fra kandidaten og komiteen, behandles av fakultetsstyret. Det endelige vedtaket oversendes umiddelbart til ph.d.-kandidaten.

Etter at vedtaket er fattet bør institutt- eller fakultetsledelsen forsikre kandidaten om at hun/han fremdeles har støtte fra ledelsen, at studieretten vil bli forlenget frem til tentativ dato for ny innlevering og at kandidaten fremdeles vil ha tilgang til UiB sine ressurser, eksempelvis bibliotekstjenester.

Når omarbeidingen tar til, bør veilederne tilby hyppige møter. Flere personer i fagmiljøet kan involveres i arbeidet med å hjelpe kandidaten. Man bør lage en arbeidsplan som viser hvordan rettingene skal innarbeides, inkludert en tentativ dato for ny innlevering.

En eventuell ny innlevering kan først skje seks måneder etter vedtaket i fakultetsstyret. Denne regelen gjelder for kandidater tatt opp under den nåværende forskriften, dvs. etter 20. juni 2013. Kandidater tatt opp før denne tid er ikke underlagt en slik karantene for innlevering.

De ulike komiteenes anbefaling om omarbeiding vil variere, noe som vil ha innvirkning på når kandidaten ser for seg innlevering. Av hensyn til kandidatens senere karriere kan det være fornuftig å planlegge innlevering av omarbeidet avhandling innen 12 måneder etter vedtaket i fakultetsstyret. Etter at tentativ dato for ny innlevering er passert, bør kandidaten søke om forlengelse av studierett, i tråd med fakultetets rutiner for kandidater som er på overtid.

Retningslinjene i det ovennevnte tar utgangspunkt i innstillinger der det fremgår at en omarbeiding vil kunne bringe avhandlingen opp på et tilfredsstillende nivå. I tilfeller der komiteen ikke anbefaler omarbeiding og ny innlevering, vil kandidaten likevel ha rett til en andre gangs innlevering.

Andregangsunderkjenning

Hvis kandidaten leverer inn på nytt, og avhandlingen blir underkjent en andre gang, har kandidaten ikke mulighet til å levere inn på nytt.

Når kandidaten mottar den negative innstillingen, bør veileder bistå i å vurdere hvorvidt det kan fremmes merknader til denne. Ph.d.-kandidaten kan fremme skriftlige merknader til innstillingen innen 10 arbeidsdager etter at innstillingen er mottatt. Kandidatens merknader oversendes så til komiteen. Komiteens innstilling, med eventuelle merknader fra kandidaten og komiteen, behandles av fakultetsstyret. Vedtaket oversendes umiddelbart til ph.d.-kandidaten.

Underkjenning av avhandling kan påklages etter reglene i forvaltningslovens § 28. Klagen sendes til fakultetet. Fakultetet kan, etter at saken først er lagt fram for bedømmelseskomiteen, oppheve eller endre vedtaket hvis den finner klagen begrunnet. Hvis ikke fakultetet tar klagen til følge, sendes klagen til Den sentrale klagenemnd til avgjørelse. Klagenemnda kan prøve alle sider ved det påklagede vedtaket.

Dersom underinstansen eller klageinstansen finner grunn til det, kan det oppnevnes et utvalg eller enkeltpersoner til å foreta en vurdering av den foretatte bedømmelse og de kriterier denne bygger på, eller til å foreta en ny eller supplerende sakkyndig vurdering.

Etter et endelig negativt vedtak bør ledelsen ved instituttet tilby en samtale med kandidaten.

Avdelingsdirektørens kommentarer

Statistikken i første del av saksfremlegget viser svært positive tall når det gjelder førstegangsunderkjenninger som blir levert inn på nytt med positivt resultat. Samtidig viser tallene ganske store forskjeller mellom fakultetene i andelen underkjenninger av antall disputaser. Underkjenninger er i alle tilfeller en alvorlig hendelse for den enkelte, og slike situasjoner krever omtanke og profesjonalitet i oppfølgingen.

Forskningsadministrativ avdeling har i samarbeid med administrasjonen på fakultetene utarbeidet forslag til retningslinjer i tilfeller med underkjenning av avhandling. Endelig versjon av retningslinjene vil bli lagt ut på arbeidsstøttesidene for forskerutdanningen, til benyttelse for administrasjon og ledelse ved fakultetene.

Forslag til vedtak

Saken legges med dette frem for utvalget til **orientering** og **drøfting**.